

משקל בעלי המלאכה

בעברית ובערבית - ד"ר יוסף דנה

اصحاب المهن باللغتين العبرية والعربية

ד"ר יוסף דנה

ב. משקל בעלי המלאכה השכיח בערבית
דומה אף הוא: נָא. להלן כמה דוגמאות:

1. בְּחָת	חוקר
2. בְּחָר	ימאי
3. בְּדָל	מוכר במכולת
4. בְּרָאם	כרוז
5. בְּזָר	מוכר גרענים
6. בְּסָר	חוזר עתידות
7. בְּקָל	ירקן
8. בְּלָאט	רצף
9. בְּלָן	בלון, מסגייסט
10. בְּנָא	בנאי
11. בְּהָת	שקדן
12. בְּרָאב	שוער
13. בְּרָאק	תוקע בשופר
14. תְּבָן	עוסק בתבן
15. תְּבָן	מוכר תאנים
16. גְּרָאח	מנתח
17. גְּרָאז	רוצח
18. גְּלָאד	תלן

א. הקבוצה השכיחה של בעלי המלאכה
נוטה על פי משקל קטל.

באות הראשונה יבוא פתח ואחריה דגש
וקמץ. להלן כמה דוגמאות:

1. בלן	16. טיח
2. בלש	17. טיס
3. בשם	18. מלח
4. גמל	19. נגר
5. גנב	20. סבל
6. גנן	21. סיד
7. גשש	22. סיע
8. דיג	23. ספן
9. דין	24. ספר
10. זגג	25. צבע
11. זמר	26. ציר
12. חזן	27. צלם
13. חיס	28. קצב
14. חמר	29. קשר
15. טבח	30. שמש

19. גְּמָל	גמל
20. גְּבָאם	מקז דם, מרפא בכוסות רוח
21. גְּוָאָל	איש נדודים
22. חֲדָד	מסגר
23. חֲרָאָת	חורש
24. חֲסָאָד	קוצר
25. חֲטָאָב	חוטב עצים
26. חֲפָאָר	חופר
27. חֲלָאָב	חלבן
28. חֲלָאָג	אורג
29. חֲלָאָק	ספר
30. חֲמָאָל	סבל
31. חֲנָאָז	אופה
32. חֲזָאָל	בונה פסיפס
33. חֲטָאָט	גרפיקאי, מתכנן
34. חֲמָאָר	מוכר יין
35. חֲנָאָט	חייט
36. חֲנָאָל	רוכב סוס
37. דְּבָאָג	מעבד עורות
38. דְּלָאָל	כרוז
39. דְּחָאָן	צבע
40. דְּיָאָן	דיין, שופט דתי
41. רְחָאָל	נחד
42. רְסָאָם	צייר
43. רְשָאָק	צבע
44. רְסָאָל	רצף
45. רְקָאָס	רקדן
46. רְמָאָח	מהיר ברכיבה, עושה רמחים
47. זְגָאָג	זגג
48. זְגָאָל	שר שירי אהבה
49. זְמָאָר	חליטן
50. זְהָאָר	מגיד עתידות
51. זְיָאָת	מוכר שמן
52. סְבָאָל	יוצק זהב
53. סְגָאָן	סוהר
54. סְפָאָח	שופך דמים

55. סְפָאָל	עושה תקרות
56. סְגָאָל	סנדלר
57. סְלָאָח	נשק
58. סְמָאָן	בעל מכולת
59. סְוָאָק	מוכר בשוק
60. סְיָאָל	סייף
61. סְיָאָס	מטפל בסוסים
62. שְמָאָס	שרת, שומר ראש
63. שְבָאָג	צבע
64. שְרָאָל	חלפן כספים
65. שְוָאָל	עוסק בצמר
66. שְיָאָד	צייד, דייג
67. שְבָאָח	טבח
68. שְבָאָל	מתופף
69. שְחָאָן	טוחן
70. שְרָאָד	מגדל דבורים
71. שְיָאָר	טייס
72. שְרָאָב	ממין
73. שְרָאָל	חוזר עתידות
74. שְדָאָא	אצן
75. שְגָאָל	כובס
76. שְטָאָר	בשם
77. שְטָאָר	נוחר גמלים
78. שְרָאָס	שותל
79. שְרָאָל	יוצק במצקת
80. שְרָאָל	מחבר שירי אהבה
81. שְשָאָש	רמאי
82. שְגָאָם	בעל צאן
83. שְוָאָס	צוללן
84. שְרָאָש	שוער
85. שְרָאָן	אופה
86. שְרָאָא	פרוץ
87. שְלָאָח	איכר
88. שְנָאָן	אומן
89. שְרָאָא	מורה מדקלם
90. שְרָאָז	זגג

ג. משקל בעלי מלאכה בעברית ובערבית
מאותו שורש, מועט יחסית; להלן כמה
דוגמאות:

1. גמל	جَمَل
2. זגג	زجاج
3. זמר	زمار
4. חיט	خَبَاط
5. טבח	طَبَاخ
6. מלח	مَلَح
7. נגר	نَجَّار
8. פלח	فَلَّاح
9. צבע	صَبَاغ
10. ציד	صَيَّاد
11. קצב	قَصَب

ד. משקל בעלי מלאכה שכיח גם בערבית
המדוברת לצד השפה העברית ולצד הערבית
הספרותית. להלן כמה דוגמאות:

1. ביאע	بَيَّاع	מוכר
2. דבאח	دَبَّاح	שוחט
3. זראע	زَّرَاع	זורע
4. ח'ידאם	خَدَام	משרת
5. חיאכ	حَيَّاک	אורג
6. חראתי	حَرَاث	חורש
7. כנאס	كَنَاس	מטאטא רחובות
8. כראם	كِرَام	כורם
9. ג'י'אד	جَدَّاد	מחדש צמר פוך
10. סבאח	سَبَّاح	שחיין
11. סואק	سَوَّاق	נהג
12. סיאח	سَيَّاح	תייר
13. סמאכ	سَمَّاک	מוכר דגים
14. סראק	سَرَّاق	גנב
15. סי'באעי	صَبَّاع	צבע
16. סי'י'אד	صَيَّاد	צייד
17. פתאח	فَتَّاح	חווה עתידות על פי קפה

91. قَصَاب	קצב
92. قَصَّار	טיח
93. قَصَّاص	גשש
94. قَنَاص	צלף
95. قَطَّاع	שודד דרכים
96. قَوَّاس	שמש, שומר ראש
97. كَحَال	מאפר
98. كَذَّاب	שקרן
99. كَرَّام	כורם
100. كَلَّاس	סייד
101. كَيَّاس	כייס
102. لَبَّاد	עושה לבד
103. لَبَّان	חלבן
104. لَحَّام	קצב
105. مَقَّال	אוסף פסלים, מספר פתגמים
106. مَسَّاح	מודד
107. مَكَّار	רמאי
108. مَلَّاح	ימאי
109. מֵלֵאכ	בעל רכוש
110. نَجَّار	נגר
111. نَحَّات	פסל
112. نَحَّاس	נחושתן
113. نَخَّال	מנפה בנפה
114. نَسَّاب	מייחס משפחות
115. نَسَّاج	אורג
116. نَشَّاء	מעמלן
117. نَشَّال	שואב מים, מציל
118. نَصَّاب	רמאי
119. نَطَّاح	נגחן
120. نَقَّاب	חוקר מלון
121. نَقَّاش	חרש נחושת
122. هَجَّان	מאלץ
123. هَجَّاء	שר שירי גנאי
124. هَدَّاف	מבקיע שערים

18. שעי'אל שַׁגָּל פועל, פעיל

דובר הערבית המדוברת, שחש בצורך לחקות את השפה התקנית במשקל נִמְלָל בבעלי המלאכה הלביש משקל זה אף על מלים שאינן נשקלות במשקל זה בערבית הספרותית. המלה "מוכר" למשקל בערבית הספרותית פירושה بَائِع, אולם על סמך ההיקש, שקל אותה דובר הערבית המדוברת על משקל נִמְלָל לאמור: ביאע

ה. מקרים מועטים של משקל נִמְלָל באים
לציין לעתים מכשירים טכניים:

1. בְּרָאד	מקרר
2. חִמָּא	אמבטיה
3. خَزَان	סכר
4. خَلَّاط	מערבל
5. دَوَّار	כיכר בצומת
6. رَشَّاش	מכונת יריה
7. سَحَّاب	רוכסן
8. سَخَّان	בویلר, מיחם
9. عَدَّاد	מונה
10. قَبَّان	מאזניים
11. كَبَّاس	משאבה
12. مَدَّاد	עט נובע
13. نَشَّاف	סופג, ספוג

ובמדוברת سَبَّاط נעליים

ו. משקל בעלי מלאכה בערבית+ת"א

מרבוטח

עם תחיית השפה העברית בדורות האחרונים תרו מחיי הלשון אחרי דרכים להרחבת השפה והעשרתה. השפה הערבית לא היתה זקוקה לפעולה מכוונת כזאת, שכן לא פסקה מעולם מלהתרחב ולהתפתח. ובכל זאת אנו מוצאים דרך אחת מעניינת בדורות האחרונים שנועדה לקליטת מלים ומונחים חדשים בשפת הטכניקה והחידושים הטכניים שהיה צורך למצוא להם מקבילה בשפה הערבית בהיותם מלים לועזיות במקור. באופן

זה מתפתחת לנגד עינינו תופעה של משקל בעלי מלאכה בערבית בתוספת ת. מبروطة, שנותן לנו, בדרך כלל, שם של מכשיר טכני או מכני. עלה בידי לקבץ כמה עשרות חידושים לשוניים כאלה:

1. بَرَامَة	סביבון
2. بَرَاكَة	מחודד
3. بَكَارَة	גלגלת
4. بَوَاكَة	שער
5. نَلَّاجَة	מקרר
6. جَبَّالَة	מערבל
7. جَرَّارَة	גורר
8. جَرَّافَة	מחפר
9. جَلَّابَة	מדיח כלים
10. حَصَّادَة	מקצרה
11. حَفَّارَة	מחפר
12. حَمَّالَة	משאית, אלונקה
13. خَزَّافَة	מנקב
14. خَفَّافَة	מקצף
15. خَلَّافَة	מערבל
16. دَبَّابَة	טנק
17. دَبَّاسَة	מכלב
18. دَرَّاجَة	אופניים
19. دَرَّاسَة	מכונת דיש
20. دَقَّاقَة	נוקש בדלת
21. رَشَّاشَة	ממטרה
22. دَوَّاسَة	דוושה
23. رَقَّامَة	נומרטור
24. زَرَّاعَة	כלי זריעה
25. سَجَّادَة	שטיח
26. سَمَّادَة	מכונה לפיזור זבל
27. سَمَّاعَة	אוזניה
28. سَيَّارَة	מכונית
29. شَبَّابَة	חלילית
30. شَمَّاعَة	שעוונית
31. شَوَّابَة	גריל

32. صفارة	משרוקית	54. كسارة	מחצבה, מפצח אגוזים
33. طرادة	טורפדו	55. كماشة	צבת
34. طيارة	מטוס	56. كمامة	מסיכה לאף
35. عبارة	מעבורת	57. محاية	מוחק
36. عجانة	מכונת לישח	58. مساحة	מגב
37. عصارة	מסחטה	59. ملاحه	ממלחה
38. علاقة	קולב	60. مصاصة	מוצץ
39. غسالة	מכונת כביסה	61. نشافة	מייבש
40. غطاسة	צוללת	62. نظارة	משקפת
41. غلاية	קומקום	63. نفاضة	מאפרח
42. غواصة	צוללת	64. نقالة	אלונקה
43. فتاحة	פותחן	65. نواسة	נורית
44. فركامة	מטחנת בשר	66. فراسة	מיקסר
45. فزاعة	דחליל	67. هواية	מאורר
46. فوارة	מזרקה	68. ولاعة	מצית
47. قداحة	מצית		
48. فراكطة	מנקב		
49. فشارة	מקלף		
50. فشاطة	מקלף		
51. فصاصة	קוצץ צפורנים		
52. فطارة	מזלף		
53. كباسة	מכלב		

ברור לקורא שמכונת כביסה (غسالة) אינה תרגום של "כובסת" שהיא זכר של "כובס" (غسال). אלא לפנינו תופעה חדשה לחלוטין של המצאת מלה חדשה שבאה לענות על צורך נחוץ, והוא: מכונת הכביסה.

המכללה להכשרת מורים ערביים - חיפה
 جامعة المعلمين العرب
 בא

בארנא

مجموعة تربوية وأدبية
 من انتاج كلية اعداد المعلمين العرب
 حيفا - ١٩٩٢

דארנא

קובץ פדגוגי ספרותי
 המכללה להכשרת מורים ערביים
 חיפה - 1992